

عنوان: مراقبت‌های بسته‌ای برای پیشگیری از بروز عفونت محل عمل در جراحی‌های زنان: یک مرور سیستماتیک

دیبا نیکخواه دشتی زاده*^۱، فائزه فخری^۱، محسن یغمایی^۱

۱. کمیته تحقیقات پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

مقدمه و هدف: عفونت محل عمل جراحی یکی از انواع مهم و شایع عفونت‌های بیمارستانی می‌باشد بطوریکه، بعد از عفونت‌های ادراری ناشی مراقبت‌های بهداشتی در رتبه دوم قرار گرفته و ۲۰ تا ۳۱ درصد از کل عفونت‌های بیمارستانی را در بیماران بستری به‌خود اختصاص داده‌است. این عفونت منجر به بروز درد، ناراحتی، ناتوانی، کاهش کیفیت زندگی و افزایش بار روانی و اقتصادی برای بیماران و سیستم درمانی کشور می‌شود. عفونت محل عمل جراحی افزایش طول مدت بستری را به مدت تقریبی ۷ تا ۱۰ روز به‌دنبال دارد. همچنین ۲ تا ۱۱ برابر خطر مرگ و تا ۵ برابر خطر بستری مجدد را افزایش می‌دهد. ابتلا به این عفونت در جراحی‌های زنان به علت احتمال ورود ارگانیسم‌های بیماری‌زا از پوست، یا صعود آن‌ها از طریق واژن و دهانه رحم چالشی دشوار به حساب می‌آید. شیوع آن در جراحی‌های سزارین ۳ تا ۱۵ درصد، هیستریکتومی ۱ تا ۴ درصد و در جراحی‌های انکولوژیک زنان ۳۶،۳ درصد گزارش شده‌است. علی‌رغم وجود دستورالعمل‌های متعدد، انطباق و اجرای آن‌ها توسط مراکز درمانی، اثر این مداخلات به صورت منفرد یا پراکنده بر کاهش میزان بروز این عفونت ثابت نشده‌است که، نشان‌دهنده نیاز به مداخلات اضافی و اجرای آن‌ها به صورت یک مجموعه یکپارچه می‌باشد. بسته‌های مراقبتی (Bundles) مجموعه‌ای از شیوه‌های مبتنی بر شواهد می‌باشند که، به‌طور جمعی با هدفی خاص اجرا می‌شوند. براساس مطالعات، مداخلات بسته‌ای در تخصص‌های مختلف از جمله جراحی‌های کولورکتال بر کاهش بروز عفونت محل عمل موثر واقع شده‌اند. هدف از این مطالعه، مروری بر تاثیر مراقبت‌های بسته‌ای برای پیشگیری از بروز عفونت محل عمل در جراحی‌های زنان می‌باشد.

روش پژوهش: جهت انجام این مطالعه مروری سیستماتیک، مقالات فارسی و انگلیسی در پایگاه‌های جستجو pubmed, google scholar, Scopus, Magiran, Sciedirect, SID با استفاده از کلمات کلیدی Surgical site infection, Gynecologic surgery, Bundle, intervention, Care و به زبان‌های فارسی و انگلیسی از سال ۲۰۰۰ به بعد جستجو شدند. از ۸۹ مقاله به‌دست آمده ۳۷ مقاله در راستای مطالعه بودند که مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و در نهایت نتایج آن‌ها استخراج شد.

بحث و نتایج: براساس مطالعات طراحی بسته‌های مراقبتی (bundles) توسط کمیته‌های چندرشته‌ای با مرور منابع و شواهد در تخصص‌های مختلف، از جمله جراحی‌های کولورکتال صورت گرفته و به مراحل مختلفی مانند قبل، حین، بعد از عمل و گاهی بعد از ترخیص تقسیم‌بندی می‌شوند. هر مرحله نیز چندین اقدام مراقبتی را دربرمی‌گیرد. اقدامات بسته‌های مراقبتی جراحی زنان در مرحله قبل از عمل شامل: مشاوره و شناسایی عوامل خطر برای هر بیمار، حمام شب قبل یا صبح روز عمل با استفاده از صابون کلرهگزیدین، استفاده از دستمال مرطوب آغشته به کلرهگزیدین قبل از انتقال به اتاق عمل، حفظ نرموترمی، کنترل قند خون، برداشت موهای موضع عمل با استفاده از کلیپر برقی (عدم استفاده از تیغ) و آنتی بیوتیک پروفیلاکسی استاندارد ۳۰ تا ۶۰ دقیقه قبل از ایجاد برش جراحی می‌باشند. از جمله اقدامات مراقبتی در دوره حین و پس از عمل می‌توان به محدودیت ترافیک در اتاق عمل، آماده‌سازی پوست محل عمل با کلرهگزیدین یا پوویدون آیوداین، پرپ واژینال، پوشیدن دو جفت دستکش توسط افراد

استریل، استفاده از یک سینی استریل با ابزار جداگانه جهت بستن فاشیا و پوست، تعویض دستکش‌ها و یا خارج کردن دستکش‌های بیرونی با تعویض گان (در صورت آلودگی) جهت بستن فاشیا و پوست، بستن زیرجلد در صورت ضخامت بیشتر از ۲ سانتی‌متر، شستشو زخم، تکرار دوز آنتی‌بیوتیک پروفیلاکسی در صورت طولانی شدن جراحی (بیشتر از ۳ یا ۴ ساعت) یا از دست‌دادن زیاد خون (بیشتر از ۱۵۰۰ سی‌سی) و برداشت پانسمان در ۲۴ تا ۴۸ ساعت اولیه بعد از عمل اشاره کرد. کاهش مقدار و زمان درمان با آنتی‌بیوتیک در گروه‌های دریافت‌کننده مراقبت‌های بسته‌ای گزارش شده‌است که، می‌تواند منجر به کاهش عوارض آنتی‌بیوتیک‌ها، کاهش بروز مقاومت ضد میکروبی و تعدیل هزینه‌های درمانی بشود. آموزش بیمار و همراهان قبل از عمل، بعد از عمل و قبل از ترخیص درباره نحوه مراقبت از زخم، علائم عفونت و همچنین پیگیری تلفنی شرایط بیمار به مدت ۴۸ تا ۷۲ ساعت توسط پرستاران در مرحله بعد از ترخیص انجام می‌گرفت. آموزش مجدد تیم مراقبتی توسط مرکز درمانی در بازه‌های زمانی معین و استفاده از چک‌لیست‌های جراحی ایمن باعث گسترش فرهنگ کار گروهی، شناسایی عوامل خطر و در نهایت بهبود انطباق کارکنان با اجزای بسته‌های مراقبتی شده است. براساس مطالعات به‌دنبال اجرای اقدامات مراقبت‌های بسته‌ای (Bundle care)، کاهش قابل توجه بروز عفونت محل عمل در جراحی‌های سزارین، انکولوژیک و سایر جراحی‌های بزرگ زنان گزارش شده‌است. همچنین میزان انطباق با عناصر بسته‌های مراقبتی بالا می‌باشد. کاهش بروز عفونت به شروع به‌موقع درمان‌های کمکی در افراد مبتلا به سرطان‌های ژنیکولوژیک و در نتیجه بهبود پیش‌آگهی آن‌ها کمک می‌کند. همچنین این روش در کاهش بروز عفونت در بیماران با خطر بالا و یا دارای عوامل خطر بالینی-پاتولوژیک غیرقابل‌تغییر نیز موثر واقع شده‌است. نتایج نشان می‌دهد که پیگیری مداوم، به‌اشتراک گذاشتن داده‌ها و ارائه بازخورد منظم نیز در مراقبت‌های بسته‌ای، با کاهش بروز عفونت محل عمل، کیفیت و ایمنی مراقبت در موسسات درمانی را ارتقا می‌بخشد که، می‌تواند منجر به افزایش کیفیت زندگی، کاهش عوارض، مرگ‌ومیر، پذیرش مجدد در نهایت تعدیل هزینه‌های نظام بهداشتی و بیماران بشود.

واژگان کلیدی: Surgical site infection ؛ gynecologic surgery ؛ bundle ؛ care ؛ intervention.